

А. Д. Чикуркова,

д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Заклад вищої освіти "Подільський державний університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8867-4357>

О. А. Лозовий,

аспірант, аспірант кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Заклад вищої освіти "Подільський державний університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-9082-6974>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.17.106

РОЗВИТОК КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЙ

A. Chykurkova,

Professor, Professor of the Department of Management, Public Administration and Administration, Podillia State University

O. Lozovyi,

Postgraduate Student, Postgraduate Student of the Department of Management, Public Administration and Administration, Podillia State University

DEVELOPMENT OF CONCEPTUAL BASIS OF THE ESSENCE AND CONTENT OF THE NOTION OF INNOVATION

Стаття присвячена обґрунтуванню концептуальних засад сутності та змісту поняття інновацій в контексті їх розвитку. Узагальнено еволюцію поняття "інновація" в контексті розвитку економічної науки. Систематизовано сучасні погляди на поняття "інновація". Виокремлено концептуальні підходи до сутності й змісту поняття інновацій в контексті їх розвитку та здійснити їх критичний аналіз. Діяльнісний підхід передбачає трактування сутності інновацій як сукупності заходів, інструментів, здатність підприємства до реалізації інноваційної діяльності. Процесний підхід, який визначає інновації як процес генерації нових ідей, створення нових продуктів. Результативний підхід, згідно з яким в загальному інновація це результат інноваційної діяльності, нововведення, виражене в формі новітнього продукту. Найбільш доречним виступає результативний підхід до уточнення сутності поняття інновацій. Наукова новизна даного дослідження полягає в уточненні визначення поняття "інновація" шляхом виокремлення й критичного аналізу існуючих концептуальних підходів до розгляду його сутності. При цьому в якості напряму подальших досліджень доцільно зазначити необхідність уточнення класифікації інновацій та обґрунтування їх видів.

The article focuses on substantiating the conceptual foundations of the essence and content of the term innovation within the framework of its development. It provides a summary of the evolution of the concept of "innovation" in the context of economic science and systematizes contemporary perspectives on its definition. The study identifies and critically evaluates key conceptual approaches to understanding the nature and meaning of innovation in the course of its evolution.

The activity-based approach views innovation as a set of measures, tools, and the capacity of an enterprise to implement innovative activities. The process-oriented approach interprets innovation as the generation of new ideas and the creation of new products. The result-oriented approach considers innovation primarily as the outcome of innovative activity, expressed in the form of a novel product. Among these, the result-oriented perspective is deemed the most suitable for clarifying the essence of the term innovation.

The author's interpretation is as follows: innovation is the result of innovative activity, manifested in the creation of a new or improved product (goods, services, technology, etc.) that delivers a proven social or economic effect. This definition stands apart from existing interpretations by highlighting two distinctive features: (1) the emphasis on a demonstrable effect, since a new or improved product without such an effect cannot be considered an innovation; and (2) the integration of a result-oriented approach with recognition of the activity component.

The scientific novelty of this research lies in refining the definition of innovation through the identification and critical examination of existing conceptual approaches to its essence. As a prospective avenue for further study, the paper suggests the need to refine the classification of innovations and provide a well-grounded justification for their types.

*Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційний процес, новаторства, інноваційна ідея.
Key words: innovation, innovative activity, innovation process, innovations, innovative idea.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні умови розвитку економіки України характеризуються значною кількістю складнощів, кризових явищ та ризиків: проблеми, спричинені всесвітньою пандемією, загострились в умовах воєнного стану. Все це гостро поставило питання забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, основним важелем чого виступає впровадження інновацій, які до того ж є запорукою забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Поряд із цим, підґрунтям реалізації будь-яких практичних втілень є теоретична узгодженість. А тому питання уточнення сутності та змісту інновацій в контексті розвитку їх концептуальних засад виступає актуальним науково-практичним завданням.

Нині розвиток підприємств ускладнюється необхідністю адаптації до змін зовнішнього середовища та водночас вимагає внутрішньої інтеграції інноваційного потенціалу. Інноваційний процес, як фундамент економічного зростання, стає визначальним чинником підвищення життєздатності підприємств. Водночас, незважаючи на численні наукові дослідження, відсутнє єдине трактування змісту категорій "інновація", "інноваційний розвиток", "інноваційна діяльність", що ускладнює формування ефективної інноваційної політики.

Також досі залишається відкритим питання комплексного узагальнення форм, етапів та чинників інноваційної діяльності з урахуванням сучасних викликів. В умовах глобальної технологічної трансформації важливо не лише розуміти інновацію як результат, але й як процес, що охоплює весь життєвий цикл — від ідеї до реалізації на ринку. Це вимагає розробки оновлених концептуальних підходів, здатних пояснити взаємозв'язки між інноваційною активністю підприємств, їхньою адаптивністю, ефективністю й конкурентоспроможністю. Отже, дослідження розвитку концептуальних засад сутності та змісту поняття інновацій є необхідною умовою для формування стратегії інноваційного оновлення економіки України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз наукової літератури дозволив дійти висновку, що питання сутності інновацій на сьогодні досліджується багатьма вченими, серед яких: Язлюк Б. [1], Трохимець О.І., Гальцова О.Л., Гнатенко І.А. [2], Волошина-Сідей В., Новак К., Яковенко А. [3], Сидорук І. [5], Альошин С. Ю. [6], Березньов С. В. [7], Харів П. С. [8], Чіков І. А. [9], Чернявська М.К. [10], Маціканіч І.М. [11], Белянська, Ю. В. [12], Дорошкевич К., Колінко Н., Дзвоник Р. [13], Рєзнік С. [14], Чикуркова А.Д., Гнидюк В.С., Равлюк І.В. [15] та багато інших. Проте відсутнє системне дослідження, результатом якого виступало б виокремлення концептуальних підходів, що й зумовило мету даного дослідження. Отже, метою даної статті є обґрун-

Таблиця 1. Узагальнені підходи до визначення поняття "інновація" у наукових працях

Автор(и)	Сутність визначення
Трохимець О.І., Гальцова О.Л., Гнатенко І.А.	Інновація трактується як сукупність управлінських інструментів і заходів, спрямованих на впровадження нових технологій, техніки, методів маркетингової політики або управління персоналом у господарській діяльності [2].
Волошина-Сідей В., Новак К., Яковенко А.	Розглядається як кінцевий результат інноваційної діяльності, втілений у новому або вдосконаленому продукті чи технологічному процесі, який має якісні переваги на етапах проєктування, виробництва, збуту та використання, а також створює суспільну цінність [3].
Сидорук І.	Інновація визначається як нововведення, що пройшло комерціалізацію, виражене у конкретному продукті та принесло вимірювану користь чи ефективність [5].
Чіков І.А.	Це унікальне завершене рішення, реалізоване на основі науково-технічних досягнень, яке задовольняє нову або оновлену суспільну потребу та підвищує ефективність роботи підприємства, створюючи конкурентні переваги й забезпечуючи економічний, соціальний, екологічний або інший позитивний ефект [9].
Чернявська М.К.	Інновація трактується як комплексний процес генерування та реалізації творчих ідей на етапах закупівлі, зберігання та продажу товару, що створює цінність для споживача та сприяє інтенсивному розвитку підприємства, забезпечуючи економічний, соціальний та інші види ефекту [10].
Маціканіч І.М.	Це комплексний процес створення нових споживчих вартостей на основі наукових і технічних досягнень, їх впровадження та використання з метою задоволення суспільних потреб [11].
Белявська Ю.В.	Інновація розглядається як результат реалізації ідей у формі нових або вдосконалених технологій, продукції чи послуг, що дають економічний, соціальний та інші ефекти, сприяючи розвитку та формуванню конкурентних переваг [12].
Дорошкевич К., Колінко Н., Дзвоник Р.	Трактується як здатність підприємства використовувати інноваційні ідеї та реалізовувати свій інноваційний потенціал [13].
Резнік С.	Розуміється як кінцева мета інноваційної діяльності, що є її практичним результатом [14].

Джерело: сформовано на основі [2; 3; 5; 9; 10; 11; 12; 13; 14].

тування концептуальних засад сутності та змісту поняття інновацій в контексті їх розвитку.

Окремі автори звертають увагу на організаційно-економічні, управлінські, соціальні та технологічні аспекти інновацій, акцентуючи увагу на важливості інтеграції інновацій у загальну стратегію розвитку підприємства. Водночас простежується відсутність єдиної методологічної бази, яка б узагальнювала існуючі підходи до трактування сутності інновацій як процесу та як результату, враховуючи сучасні виклики та трансформації в економіці. Не в повній мірі досліджено взаємозв'язок між концептуальним розумінням інновацій і практичними підходами до оцінки їхньої ефективності.

Таким чином, незважаючи на значний обсяг напрацювань у сфері інноваційної проблематики, відсутнє цілісне дослідження, результатом якого було б виокремлення сучасних концептуальних засад, що визначають сутність і зміст поняття інновацій в умовах трансформаційної економіки. Саме це зумовлює мету даної статті — обґрунтування концептуальних засад сутності та змісту поняття інновацій в контексті їх розвитку як наукової категорії та ключового інструменту сталого економічного зростання.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета дослідження — полягає в теоретичному обґрунтуванні та розвитку концептуальних засад, що розкривають сутність і зміст поняття інновацій, з урахуван-

ням сучасних трансформацій соціально-економічного середовища.

Для досягнення поставленої мети в статті вирішено такі завдання:

- узагальнено еволюцію трактування поняття "інновація" в контексті розвитку економічної науки;
- систематизовано сучасні наукові підходи до визначення сутності поняття "інновація";
- виокремлено та критично проаналізовано основні концептуальні підходи до розуміння сутності та змісту інновацій з урахуванням їх динамічного розвитку;
- обґрунтовано авторське бачення поняття "інновація" як економічної категорії.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Термін "інновація" почав застосовуватися в економічній науці у XIX столітті. Спершу його використовували в антропології та етнографії для опису процесів культурних змін як протилежне за значенням поняття до "традиції". Згодом цей термін був інтегрований в економічну теорію для позначення нових комбінацій наявних елементів, що створюються суб'єктами господарювання з метою отримання підприємницького прибутку [6].

Поштовхом до такого використання стала праця австрійського економіста Й. Шумпетера (1883-1950) "Теорія економічного розвитку", у якій автор розро-

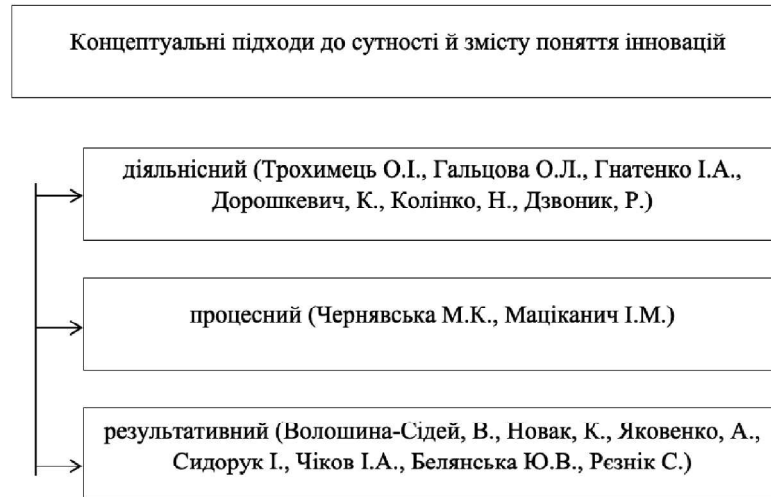

Рис. 1. Концептуальні підходи до сутності й змісту поняття інновацій

Джерело: сформовано авторами.

бив цілісну інноваційну теорію, що згодом стала основою більшості інноваційних концепцій західних економістів [4]. Визначення та тлумачення поняття "інновація", запропоноване Шумпетером, посіло особливе місце у світовій економічній думці. Учений також здійснив класифікацію нововведень за критерієм новизни, дослідив умови їх упровадження та сформулював ідею "ефективної конкуренції", яка пояснює ринковий механізм як взаємодію монополістичних сил та конкурентного середовища, що ґрунтується на нововведеннях [4].

З лінгвістичної точки зору, слово інновація походить від латинського innovatio — "оновлення", що виникає з внутрішньої потреби (in — "всередині", novatio — "оновлення") [7]. В українській економічній та юридичній термінології цей термін з'явився на початку 1980-х років XX століття [7]. Тоді під інноваціями розуміли принципово новий підхід до проектування, виробництва та збуту продукції, який забезпечував інноватору та його компанії конкурентні переваги (Табл. 1) [8].

Отже, з урахуванням визначень поданих в таблиці 1, можна виокремити наступні підходи до визначення сутності поняття інновацій (Рис. 1).

Отже, можна виокремити три основні підходи до розгляду сутності й змісту поняття інновацій.

Діяльнісний підхід передбачає трактування сутності інновацій як сукупності заходів, інструментів, здатність підприємства до реалізації інноваційної діяльності. Даний підхід безперечно має сенс, але, все ж таки, на нашу думку більш стосується сутності поняття інноваційної діяльності, аніж інновацій.

Схожим виступає процесний підхід, який визначає інновації як процес генерації нових ідей, створення нових продуктів. Даний підхід також охоплює лише процес, без врахування кінцевої мети або результату.

На нашу думку, найбільш доречним виступає результативний підхід, згідно з яким в загальному інновація — це результат інноваційної діяльності, нововведення, виражене в формі новітнього продукту.

Отже, з урахуванням наведених вище міркувань можна запропонувати наступне визначення поняття "інновація": інновація — це результат інноваційної діяльності, який проявляється в створенні нового або удосконаленого продукту (товару, послуги, технології тощо), який має встановлений соціальний або економічний ефект.

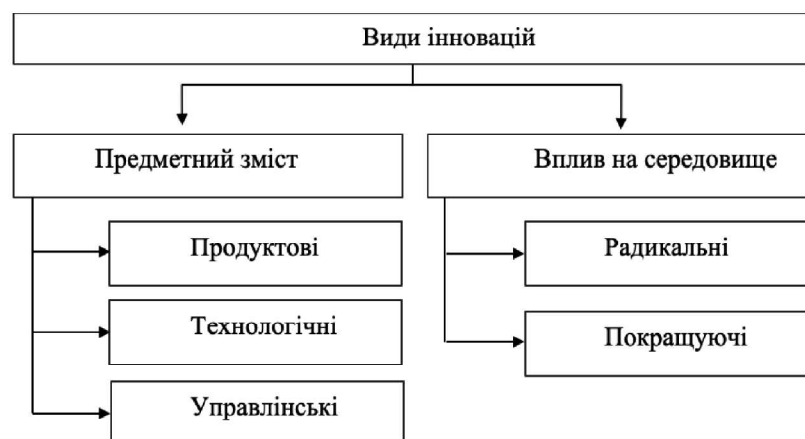

Рис. 2. Класифікація видів інновацій

Джерело: сформовано авторами.

Запропоноване визначення відрізняється від існуючих наступним: підкресленням обов'язкового встановленого ефекту, тому що новий або удосконалений продукт без доказаного ефекту не можна вважати інновацією; поєднанням результативного підходу із виокремленням діяльній складової.

Водночас, зміст інновацій проявляється через їх класифікацію (Рис. 2).

Поділяємо позицію щодо такої класифікації інновацій: залежно від предметного змісту впроваджуваних змін виділяють такі їх різновиди:

— продуктові — спрямовані на створення та використання нових або вдосконалених продуктів як у виробничій сфері (засобів виробництва), так і у сфері споживання;

— технологічні — передбачають застосування нових способів (технологій) виготовлення вже відомих або нових продуктів;

— управлінські — пов'язані з упровадженням нових методів роботи апарату управління підприємством.

Залежно від рівня впливу на зовнішнє середовище інновації поділяють на:

— радикальні — ті, що забезпечують принципово нові можливості та засоби задоволення потреб;

— модифікаційні — спрямовані на вдосконалення та розвиток наявних практичних засобів задоволення потреб.

Упродовж останніх десятиліть спостерігається тенденція зміщення акценту з технічної новизни на новизну ринкову [1].

Таким чином, аналіз еволюції поняття "інновація" та його трактувань у наукових працях засвідчує багатогранність підходів до його визначення — від розуміння інновації як сукупності заходів чи процесу створення нових продуктів до її трактування як кінцевого результату інноваційної діяльності. Найбільш обґрунтованим видається результативний підхід, який акцентує увагу на тому, що інновація — це нововведення, втілене у конкретному продукті, технології чи послугі, що має підтверджений соціальний або економічний ефект. Такий підхід дозволяє поєднати результативну складову з діяльнісним аспектом, підкреслюючи практичну цінність інновацій. Крім того, класифікація інновацій за предметним змістом і рівнем впливу на середовище дає змогу систематизувати їх різновиди та визначити пріоритети розвитку в сучасних умовах, коли акцент поступово зміщується з технічної на ринкову новизну.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті проведеного дослідження уточнено та запропоновано авторське визначення поняття "інновація", яке відрізняється від існуючих тим, що акцентує на обов'язковій наявності підтвердженого соціального або економічного ефекту. Такий підхід дозволяє уникнути ототожнення інновацій із будь-якими нововведеннями, що не приносять відчутних результатів, та водночас поєднує результативний аспект із діяльній складовою.

Наукова новизна роботи полягає у виокремленні, систематизації та критичному аналізі основних концептуальних підходів до визначення сутності інновацій, а також у формуванні інтегрованого бачення цього поняття, яке поєднує переваги існуючих трактувань і пропонує більш чіткі критерії віднесення нововведень до інновацій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що уточнене визначення може бути використане при розробленні стратегій інноваційного розвитку підприємств, формуванні державної політики у сфері інновацій та в освітніх програмах, пов'язаних з управлінням інноваційною діяльністю.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у деталізації та науковому обґрунтуванні класифікації інновацій з урахуванням сучасних тенденцій технологічного, соціально-економічного та ринкового розвитку. Окрему увагу доцільно приділити розробленню методичного інструментарію оцінки ефективності інновацій, що дозволить комплексно визначати їх вплив на конкурентоспроможність підприємств і соціально-економічний розвиток країни.

Література:

1. Язлюк Б., Бутов А., Костецкий В. Теоретичні основи сутності й змісту інновацій та інноваційної діяльності. Галицький економічний вісник. 2012. № 6 (39). С. 52—65.
2. Трохимець О.І., Гальцова О.Л., Гнатенко І.А. Сутність інновацій та інноваційного підприємництва за умов зміни споживчих переваг та маркетингової поведінки підприємств. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2021. № 5 (122). URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2021/5_2021/8.pdf (дата звернення: 16.04.2025).
3. Волошина-Сідей В., Новак К., Яковенко А. Сутність та роль розвитку інноваційної діяльності в сучасних реаліях. Економіка та суспільство, 2021. № 32. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-33> (дата звернення: 16.04.2025).
4. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2011. 242 с.
5. Сидорук І. Сутність та зміст основних понять, що складають термінологічний апарат управління інноваційним розвитком підприємства. Вісник Хмельницького національного університету. 2023, № 1. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/03/2023-314-20.pdf> (дата звернення: 16.04.2025).
6. Альошин С. Ю. Науково-методичні підходи до оцінки стану інноваційного розвитку промислового підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2014. № 46. С. 303—309.
7. Березньов С. В., Барішев М. А., Куманєєва М. К. Інноваційне інвестування в економіці і деякі підходи до оцінки ефективності інноваційних вкладень. Економіка і підприємництво. 2014. № 11. Ч. 2. С. 635—639.
8. Харів П. С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. Тернопіль: Економічна думка, 2003. 326 с.

9. Чіков І. А. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття "інновація". Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7450> (дата звернення: 16.04.2025). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.179

10. Чернявська М. К. Сутність інновацій торговельного підприємства. Науковий вісник Мукачівського державного університету, 2017. Серія Економіка. № 1 (7). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2012_41_26 (дата звернення: 16.04.2025).

11. Маціканич І. М. Основні аспекти поняття інновація. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика. 30 — 31 березня 2017 року. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/16920/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%9C%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%87_%D0%86.%D0%9C..pdf (дата звернення: 16.04.2025).

12. Белянська Ю. В. Економічна сутність та значення інновацій в сучасних умовах господарювання. Review of transport economics and management, 2020, № 4 (20), С. 55—65. URL: <https://doi.org/10.15802/rtem2020/209406> (дата звернення: 16.04.2025).

13. Дорошкевич К., Колінко Н., Дзвоник Р. Інноваційний розвиток підприємства: сутність, значення та візуалізація складових. Економічний простір, 2024. № 190, С. 8—14. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-2> (дата звернення: 16.04.2025).

14. Рєзнік С. Інноваційні складові розвитку промислових підприємств у воєнний період. Підприємництво та інновації, 2023, № 29, С. 94—101. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.15> (дата звернення: 16.04.2025).

15. Чикуркова А. Д., Гнидюк В. С., Равлюк І. В. Напрями стратегічного управління інноваційним розвитком підприємств. Агросвіт. 2024. № 21. С. 43—51. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/issue/view/180/135> (дата звернення: 21.07.2025).

References:

1. Yazliuk, B., Butov, A. and Kostetskyi, V. (2012), "Theoretical foundations of the essence and content of innovations and innovation activity", Halytskyi ekonomichnyi visnyk, vol. 6 (39), pp. 52—65.

2. Trokhymets, O. I., Haltsova, O. L. and Hnatenko, I. A. (2021), "The essence of innovations and innovative entrepreneurship under conditions of changing consumer preferences and marketing behavior of enterprises", Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo, vol. 5(122), available at: http://www.econom.-stateandregions.zp.ua/journal/2021/5_2021/8.pdf (Accessed 16 Apr 2025).

3. Voloshyna-Sidei, V., Novak, K. and Yakovenko, A. (2021), "The essence and role of innovation activity development in modern realities", Ekonomika ta suspilstvo, vol. 32. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-33>.

4. Shumpeter, J. A. (2011), Teoriia ekonomichnoho rozvytku: Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidсотka ta ekonomichnoho tsykladu [Theory of economic development: A study of profits, capital, credit, interest and the business cycle], Vydavnychiy dim "Kyievo-Mohylianska akademiia", Kyiv, Ukraine.

5. Sydoruk, I. (2023), "The essence and content of the main concepts that form the terminological apparatus of enterprise innovation development management", Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu, vol. 1, available at: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/03/2023-314-20.pdf> (Accessed 16 Apr 2025).

6. Alosyn, S. Yu. (2014), "Scientific and methodological approaches to assessing the state of innovative development of an industrial enterprise", Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti, vol. 46, pp. 303—309.

7. Berezniyov, S. V., Baryshev, M. A. and Kumaneieva, M. K. (2014), "Innovative investment in the economy and some approaches to assessing the effectiveness of innovation investments", Ekonomika i pidpriemnytstvo, vol. 11, no. 2, pp. 635—639.

8. Khariv, P. S. (2003), Innovatsijna diial'nist' pidpriemstva ta ekonomichna otsinka innovatsijnykh protsesiv [Innovative activity of the enterprise and economic assessment of innovation processes], Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine.

9. Chikov, I. A. (2019), "Theoretical approaches to defining the essence of the concept "innovation", Efektyvna ekonomika, vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7450> (Accessed 16 Apr 2025). doi: 10.32702/2307-2105-2019.11.179

10. Cherniavska, M. K. (2017), "The essence of innovations of a trade enterprise", Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu, Seriya: Ekonomika, vol. 1 (7), available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_ped_2012_41_26 (Accessed 16 Apr 2025).

11. Matsikanych, I. M. (2017), "The main aspects of the concept of innovation", Suchasni problemy upravlinnia pidpriemstvamy: teoriia ta praktyka [Modern problems of enterprise management: theory and practice], Kharkivs'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet imeni Semena Kuznetsia, Kharkiv, Ukraine, 30—31 March, available at: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/16920/1/Тези_Маціканич_І.М..pdf (Accessed 16 Apr 2025).

12. Belianska, Yu. V. (2020), "The economic essence and significance of innovations in modern economic conditions", Review of Transport Economics and Management, vol. 4 (20), pp. 55—65. <https://doi.org/10.15802/rtem2020/209406>.

13. Doroshkevych, K., Kolinko, N. and Dzvonik, R. (2024), "Innovative development of the enterprise: essence, importance and visualization of components", Ekonomichnyi prostir, vol. 190, pp. 8—14. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-2>.

14. Rieznik, S. (2023), "Innovative components of industrial enterprises development during wartime", Pidpriemnytstvo ta innovatsii, vol. 29, pp. 94—101. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/29.15>.

15. Chykurkova, A. D., Hnydiuk, V. S. and Ravliuk, I. V. (2024), "Directions of strategic management of innovative development of enterprises", Ahrosvit, vol. 21, pp. 43—51, available at: <https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/issue/view/180/135> (Accessed 21 Jul 2025).

Стаття надійшла до редакції 18.08.2025 р.